

**ВАСИЛЬ СИМОНЕНКО:
“УКРАЇНО, ТИ МОЯ МОЛИТВА...”**

Христина Гарновецька

Диктор: Доброго дня! В ефірі радіонарис “Україно, ти моя молитва...”. Автор Христина Гарновецька – студентка факультету журналістики Львівського національного університету імені Івана Франка.

Автор: “Любити все прекрасне і земне, і говорити правду...” – так, роздумуючи про громадянське покликання письменника, стверджував Василь Симоненко. Й справді, його чесне і щире слово несло людям художню правду про людину і світ, тому й тривожить душу, вчить любові до рідної землі й поваги до національної історії, а ще – людської гідності, порядності, відповідальності за все, що відбувається довкола.

Що було йому компасом? Насамперед – добро, правда, совість. Якщо спробувати одним словом висловити головне в поезії Василя Симоненка, то це – патріотизм. Василеве зростання було дивовижне. Усі хвалили першу поетичну збірку, а Василь говорив про неї з іронією. Він уже не любив її, бо переріс її. Був людиною немилосердно самокритичною і вічно собою невдоволеною. У нього було надто високе уявлення про літературу, надто високі ідеали й критерії, щоб задовольнитися тим, що робив. Сьогодні він стояв вище, як учора, а завтра ставав вище, як сьогодні. Оця дорогоцінна здатність постійного умудрення, зростання, самовдосконалення, оця жадоба знань, жорстка дисципліна самонавчання – один з добрих уроків Василя Симоненка усім нам.

Ось що він сказав про себе в єдиному інтерв’ю кореспондентові радіо після виходу збірки “Тиша і Грім”.

В. Симоненко: Що я можу сказати про себе? Ще так мало прожито і так мізерно мало зроблено. Хочеться бути людиною, хочеться робити гарне й добре, хочеться писати такі вірші, які б мали право називатися поезією. І якщо це мені вдається рідко, то не тому, що я не хочу, а тому, що мало вмю і мало знаю. Найбільше люблю землю, людей, поезію і... село Біївці на Полтавщині, де мама подарувала мені життя. Ненавиджу смерть. Найбільше боюся нещирих друзів. Більше мені сказати про себе нічого.

Автор: Василь Симоненко належав до когорти «шістдесятників» – митців, які не боялися говорити правду, не хилили голови, не корилися владі. Їх називали відступниками і запродавцями, твори не друкували, а самих поетів відправляли до психушок і концтаборів.

Український художник-графік та письменник Юрій Логвин розповідає:

Логвин: 60-ті роки, ми живемо по вулиці Пирогова. До нас постійно заходять Іван Дзюба, Драч. На початку 60-х років, коли загорілася зірка Солженіцина, Солженіцин ходив. Не до нас – до батька.

І тоді був створений клуб творчої молоді – “КТМ”. Це дуже хитра була організація. Туди зібрали всіх порядних людей і, власне, вони всі були прозорі, як під рентге-

ном. Я, побачивши, що там така історія, і коли вже занадто хлопці почали “крутити”, я звідтіля, чесно кажучи, чкурнув. Я не хотів нікого продавати, і в той же час я не хотів, щоб мене брали за горло.

Тоді в російськомовному агресивному середовищі збиралися українські інтелігенти і декілька модернових єврейських музикантів і поетів. На той час це було сміливе вільнодумство, виклик комуністичній системі. На одному із засідань творчої інтелігенції з ініціативи влади обговорювали виставку московських художників, яку гнівно розкритикував Микита Хрущов. Деякі київські «діячі» схвалювали вчинок Хрущова. Після вірнопідданих промов був виступ Василя Симоненка.

Він був у дуже дешевому німецькому гедеєрівському костюмі (це найдешевший був костюм – коричневий, у світлу смужечку, піджачок і штани) – щось він карбованців 26 коштував, не більше. І цей Симоненко став, подивився на свої ноги і каже: “Я своїх ніг стидаюся.” І став за трибуну. І почав читати вірш про те, як мати доїть корову і в небо оці натруджені руки запускають не цівки молока, а ракети, і що цій матері нічого не дістається.

Ви знаєте, це було... Куди там тому Хрущову, куди там його підлабузникам. Це така була відверта правда. Уявляєте, я втисся в крісло від того враження. Це була така міць, такий супротив, така переможна, нездоланна непокора отій всій облуді, про яку тріскотіли партійні номенклатурними про московську манежну фанаберію, що, знаєте, я себе відчув людиною десь 18-о року. Це був голос усіх тих людей, яких розтоптали, розтерли об асфальт і запхали в трудодні.

Це було надзвичайно сильне враження. Брехать не буду. Чесно. Я його не читаю зараз, щоб мені не стерлося в пам’яті те, яке враження на тому словоблутстві, тому фантастичному анімізмі загальному, який був тоді, його правдиве слово про село і про ту трудівницю. Це був вибух. Це як грім, як блискавка. Для мене особисто.

Автор: «Є люди, яким судилося бути більшими за самих себе. Такий Василь Симоненко, – писав Іван Дзюба. Україна для Симоненка – мати, святиня, вона йому дає крила й снагу, глибіню роздумів і художні барви. У відданості їй для поета – синівське щастя, сила, і честь. Нешадний він до ворогів Батьківщини, глумителів та відступників, проти яких спрямована спопеляюча ненависть. Читає Василь Симоненко.

Симоненко: Де зараз ви, кати мого народу?
Де велич ваша, сила ваша де?
На ясні зорі і на тихі води
Вже чорна ваша злоба не впаде.
Народ росте, і множитья, і діє
Без ваших нагаїв і палаша.
Під сонцем вічності древніє й молодіє
Його жорстока й лагідна душа.
Народ мій є! Народ мій завжди буде!
Ніхто не перекреслить мій народ!
Пощезнуть всі перевертні й прибуду,
І орди завойовників-заброд!

Ви, байстрюки катів осатанілих,
Не забувайте, виродки, ніде:
Народ мій є! В його гарячих жилах
Козацька кров пульсує і гуде!

Автор: Силою свого поетичного таланту, даром образного узагальнення поет намагався піднести життя звичайних людей до рівня національних, загальнолюдських ідеалів, долучити до духовних здобутків світової культури. У поезії Василя Симоненка – любов і відданість рідній землі та рідному народові. Читає Василь Симоненко.

Симоненко: Гранітні обеліски, як медузи,
Повзли, повзли і вибилися з сил.
На цвинтарі розстріляних ілюзій
Уже немає місця для могил.
Мільярди вір – зариті у чорнозем,
Мільярди щастя – розвіяні у прах...
Душа горить, палає лютий розум,
І ненависть регоче на вітрах.
Коли б усі одурені прозріли,
Коли б усі убиті ожили,
То небо, від прокльонів посіріле,
Напевно б репнуло від сорому й хули.
Тремтять, убивці, думайте, лакузи,
Життя не наліза на ваш копил.
Ви чуєте? На цвинтарі ілюзій
Уже немає місця для могил.
Уже народ одна суцільна рана,
Уже від крові хижіє земля,
І кожного катюгу і тирана
Уже чекає зсукана петля.
Розтерзані, зацьковані, убиті
Підводяться і йдуть чинити суд.
І їх прокльони, злі й несамовиті,
Впадуть на душі плісняві й ситі,
І загойдають дерева на вітті
Апостолів злочинства і облуд.

Автор: У кожного поета, здається, є своя Муза. У Василя Симоненка теж вона була – Муза рідної землі. Вона прилітала до поета на білих лебедях, пливла до серця колисковою піснею, заглядала в очі «материнською доброю ласкою». І нашіптувала вірші, в яких головним був образ Батьківщини. Образ України як єдиної, безмежно дорогої для кожного українця Вітчизни, без якої життя втрачає сенс.

Поет Ілля Бердник згадує, що: «Василь був у всьому красивому, чистою людиною, правдолюбцем, безкомпромісним до лицемірів, нищих і убогих духом підлабузників».

Симоненко: Задивляюсь у твої зіниці
Голубі й тривожні, ніби рань.
Крешуть з них червоні блискавиці
Револуцій, бунтів і повстань.
Україно! Ти для мене диво!
І нехай пливе за роком рік,
Буду, мамо, горда і вродлива,
З тебе дивуватися повік...
Одійдіте, недруги лукаві!
Друзі, зачекайте на путі!
Маю я святе синівське право
З матір'ю побуть на самоті.
Рідко, нене, згадують про тебе,
Дні занадто куці та малі,
Ще не всі чорти живуть на небі,
Ходить їх до біса на землі.
Бачиш, з ними щогодини б'юся,
Чуєш – битви споконвічний грюк!
Як же я без друзів обійдуся,
Без лобів їх, без очей і рук?
Україно, ти моя молитва,
Ти моя розпука вікова...
Гримотить над світом люта битва
За твоє життя, твої права.
Ради тебе перли в душу сію,
Ради тебе мислю і творю...
Хай мовчать Америки й Росії,
Коли я з тобою говорю.
Хай палають хмари бурякові,
Хай сичать обраци – все одно
Я проллюся крапелькою крові
На твоє священне знамено.

Автор: «Багато поетів приходять в літературу з талантом Василя Симоненка», – сказав колись Іван Дзюба. Але мало хто наважиться говорити від імені покоління і України. Та, що не кажіть, а симоненківське слово ціннісне у всі часи. Як і колись, так і тепер до нього прислухаються цілі покоління. Розповідає Василь Шкляр – український письменник, політичний діяч.

Шкляр: Василь Симоненко для мене – це постать виняткова. Я дивуюся молодим поетам теперішнім. Особливо таким, скажемо, “модним” поетам, які кажуть, що мовляв, він все-таки публіцист був, якщо говорити про чисту поезію, як вони кажуть, то, мовляв, не сягає того чи того рівня. Можливо, ці люди просто не розуміють, що він важив у той час.

Я наведу такий приклад: у мене був дядько, звичайний робітник ленкузні, зросійщений. Але одного разу він саме прочитав збірку віршів Симоненка. Прийшов додому і сказав одного вечора дітям: “Я вам більше не “папа”, а “тато”. І відтоді так воно сталося насправді.

Це такий в мене емоційний спогад, бо творчість Симоненка справила величезне враження і на мене. Можливо, навіть я думаю так собі, що одна із спонук писати у мене з’явилася саме під впливом творчості цього поета. Він зробив для нашої літератури дуже багато. Навіть більше, ніж ми про це говоримо.

Автор: Своєю надзвичайною старовинністю Львів зачаровував не одного поета, письменника чи публіциста. У 1962 році Василь Симоненко також побував у Львові на дні поезії. Поет ходив вулицями міста. Зокрема, вулицею Максима Кривоноса – на Високий Замок. Був також на Личаківському цвинтарі. Після поїздки до Львова народився вірш, заборонений у колишньому Радянському Союзі. В цій поезії – туга Симоненка за національним середовищем.

Симоненко: Сивий Львово! Столице моєї мрії,
Епіцентр моїх радощів і надій!
Вибухає душа – я тебе зрозумію.
Але Львово, хоч трішки мене зрозумій.
Я до тебе прийшов із захопленням сина.
Од степів, де Славути легенди снує,
Щоби серце твоє одчайдушно левине
Краплю сили хлюпнуло у серце моє.

(Звучить пісня у виконанні В. Морозова «Український Лев»)

Бубнявють думки, проростають словами,
Їх пагіння бринить у завихренні днів –
Цілий тиждень живу і ходжу між левами,
Недаремно ж і місто звивається – Львів.
Є міста-ренегати, є просто байстрята,
Є леви, що мурликають, наче коти,
Божевільно байдуже облизують грати,
Ще й пишаються з власної сліпоти.
Але думать про них я сьогодні не хочу,
Бо мені, видно, трішечки повезло –
Я побачив у Львові Шашкевича очі,
Кривоносові плечі й Франкове чоло.
Сивий Львово! Столице моєї мрії,
Епіцентре моїх радощів і надій,
Вибухає душа, – я тебе розумію,
Але, Львово, хоч трішки мене розумій!
Я до тебе прийшов із захопленням сина
Од степів, де Славути легенди снує,
Щоби серце твоє одчайдушно левине
Краплю сили вдихнуло у серце моє.

Автор: У своєму щоденнику 22 липня 1963 року, за 5 місяців до смерті, нібито відчуваючи її скорий прихід, Василь Симоненко писав: “Мабуть, почалося моє згасання. Фізично я майже безпорадний, хоч морально ще не зовсім виснажився. Думаючи про смерть, не почуваю ніякого страху. Можливо, це тому, що вона ще далеко? Дивна річ: я не хочу смерті, але й особливої жадібності до життя не маю. Десять років – це для мене більше, ніж достатньо. З іронією оглядаюся на пройдене: мені 29 скоро стукне, а що я зробив, чи бодай почав, значне? Не життя, а низка дрібних клопотів, дрібних розчарувань і дрібних успіхів!

Ні, не так я мріяв жити, як живу. Щасливий той, хто хоче мало від життя – він ніколи не розчарується в ньому. Найпростіший і найкоротший шлях до так званого щастя – стати обивателем. Мозок, здатний продовжувати мислі, не здатний зробити власника щасливим.”

(Співає Олесь Царук «Не вір мені, бо я брехать не вмію» слова Василя Симоненка)

Не вір мені, бо я брехать не вмію,
Не жди мене, бо я і так прийду.
Я принесу тобі свою надію,
А подарую смуток і біду.
Слова ясні, лише мені відомі,
У бурмотіння скучне переллю,
Свою усмішку у холодній втомі
Бездумно, безголово утоплю.
І буду нерозумно обридати,
І недоречно скиглити чомусь,
Але, як треба буде заридати,
Я гомерично, тупо засміюсь.
Не вір мені, бо я брехать не вмію,
Не жди мене, бо я і так прийду,
Я принесу тобі свою надію,
А подарую смуток і біду.

Автор: Василь Симоненко багато ще міг би створити. Може, лише третину відміряв свого звитяжного шляху, і скільки незробленого зосталось по той бік трагічної межі, за тими не пройденими верствами. Лицарськість, безперечно, притаманна була його вдачі, його безкомпромісній, вольові натурі. Обдарованість його була щедра, яскрава. Однак почуттями, безоглядною відданістю народові, поет не був винятком, він висловив характерне для багатьох, спраглими вустами виспівав юність свого покоління, став чистим, непідкупним сумлінням своїх ровесників, і в цьому особлива сила і зваба його поезій. Ось як про це згадає український політичний та громадський діяч Богдан Горинь.

Горинь: Для Симоненка найстрашнішим було, коли вбивали в людині надію, коли вбивають надію в народі, в нації. На цвинтарі розстріляних ілюзій уже немає місця для надій.

Автор: Поет занепокоєний долею людини, він прагне, щоб кожен відчув свою гідність, власну значущість. Василь Симоненко закликає читача замислитися над своїм місцем у житті, своїм правом на щастя. Василь Симоненко поет талановитий, принциповий, мав власний погляд на речі, своє розуміння сутності людини, бажаної гармонії буття. А ще – був справедливий, за що розплачувався власним благополуччям, здоров'ям, а по смерті – замовчуванням. Просте і пристрасне, розважливе і гостре Симоненкове слово відновлювало в душах людей віру в найсвятіші ідеали, повертало їм втрачену Батьківщину, стверджувало цінність людини, її індивідуальності.

Симоненко: Ти знаєш, що ти – людина.
Ти знаєш про це чи ні?
Усмішка твоя – єдина,
Мука твоя – єдина,
Очі твої – одні.
Більше тебе не буде.
Завтра на цій землі
Інші ходитимуть люди,
Інші кохатимуть люди –
Добрі, ласкаві й злі.
Сьогодні усе для тебе –
Озера, гаї, степи.
І жити спішити треба,
Кохати спішити треба –
Гляди ж не проспий!
Бо ти на землі – людина,
І хочеш того чи ні –
Усмішка твоя – єдина,
Мука твоя – єдина,
Очі твої – одні.

Автор: Василь Симоненко відверто заявив про своє прагнення до правди, до пошуку істини і до непримиренної боротьби зі злом. Багато людей живе у «рожевому світлі», не помічаючи правди – «Комусь життя – забави і віради, а світ закритий ширмою вікна». Василь Симоненко намагався відкрити людям очі на реальні події, підняти завісу над замовчуванням. Своє коротке земне життя він присвятив служінню рідному народові. В його поезіях часта думка про готовність до самопожертви в ім'я щасливого майбутнього. Так, у вірші «Можливо, знову заgrimлять гармати» він писав:

Живе лиш той, хто не живе для себе,
Хто для других виборює життя.

Життя поета нагадувало спалах, його зірка яскраво засвітила на небосхилі української літератури. Саме таке життя, коли «жити спішити треба, кохати спішити треба», було до душі Симоненкові. Так він і жив. Життя, коли людина звикла рахуватися з кожною «пилиною, – найбільш плідне». Спокійне, розмірене, сплановане життя не могло б задовольнити поета. У поезії «Не докорю ніколи і нікому» він заявляє:

...краще в тридцять повністю згоріти,
Ніж до півсотні помаленьку тліть.

Василь Симоненко мріяв про плідне життя, про незабуття своїх творів:

На стежках, порослих будяками,
Що обминали змучені діди,
Я залишу мужицькими ногами
Хай неглибокі, та чіткі сліди.

Мрія поета здійснилася: він залишив по собі глибокі сліди, він був виразником свого часу, відтворив у собі дух епохи. Дмитро Павличко якось сказав про Василя Симоненка: «Він мало жив. Немов літак, що ховається за обрієм швидше, ніж доб'ється до нашого слуху шум його двигунів. Василь Симоненко зник за кругом життя скоріше, ніж долинув до нас могутній гук його серця, заряджений тривогою двадцятого віку і любов'ю до української землі». Василь Симоненко писав:

Можна жити, а можна існувати,
Можна думати – можна повторять.
Та не можуть душу зігрівати
Ті, що не палають, не горять!

Сьогоднішнє покоління набагато менше переймається проблемами своєї країни, ніж колись переймалися наші попередники. Василь Симоненко любив свою Батьківщину такою, якою вона є, не шукаючи для себе іншого місця, віддаючи Україні всі свої думи й поетичний таланти. Він знав, що його Україна відродиться, вийде з попелу, неначе птах Фенікс, захистить своїх дітей від зникнення, національного знівелювання, і тому написав такі рядки

Можна вибрати друга і по духу брата,
Та не можна рідну матір вибирати.
Можна все на світі вибирати, сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.

(Звучить пісня «Синові» у виконанні бандуристів)

Бандуристи: Виростеш ти, сину, вирушиш в дорогу,

Виростуть з тобою приспані тривоги.
За тобою завжди будуть мандрувати
Очі материнські і білява хата
І якщо впадеш ти на чужому полі,
Прийдуть з України верби і тополі.
Стануть над тобою, листям затріпочуть,
Тугою прощання душу залоскочуть.
Можна вибрати друга і по духу брата,
Лиш не можна рідну матір вибирати.
Можна все на світі вибирати, сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину

Диктор: Ви слухали радіонарис “Україно, ти моя молитва...” про Василя Симоненка. Автор та ведуча Христина Тарновецька – студентка IV курсу факультету журналістики Львівського національного університету імені Івана Франка. У нарисі використано матеріали програми “30 хвилин у різних вимірах”; пісні “Не вір мені, бо я брехать не вмію” Олеся Царука, “Український лев” Віктора Морозова, “Синові” (хор бандуристів); музику Амадея Моцарта, Людвіга Ван Бетховена, Вільгельма Вагнера, Мирослава Скорика; уривок зі щоденника Василя Симоненка начитував студент факультету журналістики Олесь Гарджук.